

Πολυπολιτισμικότητα, αλλά με προϋποθέσεις!

Κώστας Παπαχρήστου

19.06.2023

10:29

Γνώμες

ΤΟ ΒΗΜΑ

Εγγραφή

Είσοδος

Γνώμες

Πολυπολιτισμικότητα, αλλά με προϋποθέσεις!

Μοιράσου το

Η σκόνη του ΣΥΡΙΖΑ

2 ώρες πριν

Περικλής Δημητρολόπουλος

Γιατί δεν αφηφώ την ψήφο μου

Δημήτρης Ρέππας

Τι είναι η Θράκη;

Γιάννης Πρετεντέρης

Κανόνες

Γιάννης Πρετεντέρης

«Όταν ακούω τη λέξη «πολιτισμός» ψάχνω για το πιστόλι μου!»

Η πολυπολιτισμικότητα δεν επιβάλλεται de facto και δίχως τις αναγκαίες προϋποθέσεις. Αποδέχεται την προεξάρχουσα πολιτισμική ταυτότητα μιας κοινωνίας και δεν αντικείται στους νόμους της πολιτείας.

Η Ελλάδα βίωσε πριν μερικά χρόνια την εμπειρία (ή μάλλον, το όνειδος) της εισόδου νεοναζιστικού κόμματος στη Βουλή. Τον ίδιο καιρό περίπου, στην Αμερική, ένας ακραίος λαϊκιστής με αμφίβολο (έως ανύπαρκτο) δημοκρατικό ήθος έφτασε ως τον Λευκό

Οίκο και, επειδή δεν κατόρθωσε να παραμείνει εκεί, απείλησε με κατάλυση της αμερικανικής Δημοκρατίας. Στη Γαλλία, μια ανάλογη ακροδεξιά περσόνα διεκδίκησε με αξιώσεις την προεδρία, συνιστώντας άμεση απειλή για την ίδια τη δομική συνέχεια της Ενωμένης Ευρώπης. Όλες αυτές οι εκφάνσεις του αντισυστημικού λαϊκισμού κεφαλαιοποίησαν πολιτικά την δυσαρέσκεια των ψηφοφόρων τους για τις (αναμφίβολα υπαρκτές) παρενέργειες ενός κοινωνικού φαινομένου που αποτελεί «τοτέμ» για τη σύγχρονη «προοδευτικότητα»...

Θυμάμαι έντονα μία διαδρομή στο κέντρο της Αθήνας την περίοδο προ πανδημίας (η εικόνα σήμερα είναι εμφανώς διαφοροποιημένη, και αυτό οφείλω να το σημειώσω). Ένας δρόμος που παριστούσε ανάγλυφα τον πολιτισμικό διχασμό στην πόλη ήταν η οδός Σοφοκλέους. Στο συλλογικό μας ασυνείδητο συνδέεται πάντα με το Χρηματιστήριο Αθηνών, το οποίο βρισκόταν στο νούμερο 10 της οδού ως το 2007. Και, θα λέγαμε, το κομμάτι της Σοφοκλέους από τη Σταδίου ως την Αθηνάς έφερε κάτι από την παλιά αίγλη του δρόμου. Ή, τουλάχιστον, θύμιζε δρόμους του κέντρου όπου συνηθισμένοι άνθρωποι κατέβαιναν να κάνουν τα ψώνια τους, να πάνε στις δουλειές τους, ή απλά να κάνουν έναν περίπατο.

Περνώντας στο απέναντι πεζοδρόμιο της Αθηνάς και συνεχίζοντας στη Σοφοκλέους ως την Πειραιώς, ο περιηγητής βρισκόταν ξαφνικά σε έναν κόσμο διαφορετικό. Στην ουσία, σε άλλο «κράτος» με δική του αισθητική, δικά του ήθη και – το σημαντικότερο – δικούς του «νόμους», τους οποίους έτεινε να αποδέχεται, σχεδόν μοιρολατρικά, η ίδια η ελληνική πολιτεία. Και απαιτούσε μια δόση τόλμης (αν όχι αφροσύνης) για να περπατήσει κάποιος εκεί σαν έπεφτε το σκοτάδι...

Ο δρόμος αυτός, μαζί με πολλούς άλλους στη γύρω περιοχή, αποτελούσε μόνο ένα μικρό δείγμα από την γκετοποίησης περιοχών της Αθήνας (όχι αποκλειστικά στο κέντρο της), αποτέλεσμα της ανεξέλεγκτης μετανάστευσης στη χώρα κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Τα ζητήματα που κατά κύριο λόγο συνεχίζουν να ανησυχούν τους κατοίκους της πόλης, μπορεί να χωριστούν σε δύο κατηγορίες. Αφενός, η εκρηκτική αύξηση της εγκληματικότητας με δράστες αλλοδαπούς μετανάστες. Αφετέρου, η πολιτισμική αλλοίωση της Αθήνας (όπως και άλλων πόλεων της Ευρώπης, γενικότερα) με την εμφάνιση ολοένα αυξανόμενων μειονοτικών ομάδων που δεν αποδέχονται τα Δυτικά πρότυπα και ήθη, με υπαρκτό τον κίνδυνο να διεκδικήσουν κάποτε δυναμικά την επιβολή δικών τους κανόνων ζωής στην ελληνική και την ευρωπαϊκή κοινωνία. Είναι το δεύτερο (δηλαδή, το πολιτισμικό) ζήτημα στο οποίο θα επικεντρωθούμε στο παρόν σημείωμα.

Ο Hanns Johst ήταν θεατρικός συγγραφέας με σημαίνουσα θέση στο Τρίτο Ράιχ. Σε ένα έργο του βάζει στο στόμα του ήρωά του την εξής διαβόητη, πλέον, φράση (η οποία συχνά αποδίδεται λανθασμένα στον Γκαίμπελς):

«Όταν ακούω τη λέξη «πολιτισμός» ψάχνω για το πιστόλι μου!»

Φαντάζομαι πως αν ζούσε και έγραφε σήμερα, ίσως αντικαθιστούσε στην πιο πάνω φράση τη λέξη «πολιτισμός» με την περισσότερο επίκαιρη λέξη «πολυπολιτισμικότητα». Και ο ήρωας του έργου του θα παρέθετε μία σειρά από επιχειρήματα, μερικά από τα οποία θα ήταν, δυστυχώς, επαληθεύσιμα στην πράξη.

Αν θέλουμε να σιγήσουν οι φωνές των σύγχρονων “Johst”, θα πρέπει πριν απ’ όλα να πάσουμε να κλείνουμε τα μάτια στις προβληματικές όψεις του

πολυπολιτισμικού φαινομένου, έτσι όπως αυτό κυριαρχεί σήμερα στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης. Και να συμφωνήσουμε ότι, **πολυπολιτισμικότητα** δίχως προϋποθέσεις απλά δεν είναι εφικτή.

Η λίστα αυτών των προϋποθέσεων δεν εξαντλείται, φυσικά, σε ένα σύντομο σημείωμα. Δύο, όμως, είναι ιδιαίτερα σημαντικές:

1. Η πολυπολιτισμικότητα δεν είναι ένας αχταρμάς αλληλοσυγκρουόμενων πολιτισμικών ταυτοτήτων, όπου στο τέλος επικρατεί η πιο μαχητική ή η πιο βίαιη. Χτίζεται με κορμό μία προεξάρχουσα ταυτότητα με αδιαμφισβήτητα ιστορικά δικαιώματα και μη-διαπραγματεύσιμες θεμελιώδεις αρχές, τις οποίες οφείλει να αποδέχεται όποιος εντάσσεται στην πολυπολιτισμική κοινότητα. Οι αρχές αυτές τίθενται υπεράνω των ιδιαίτερων πολιτισμικών χαρακτηριστικών τα οποία φέρει το κάθε υποψήφιο νέο μέλος της κοινότητας.

Για παράδειγμα, τα θεσμικά κατοχυρωμένα φιλελεύθερα ήθη μίας χώρας δεν νοείται να τίθενται σε διαπραγμάτευση κατ' απαίτηση μεταναστών με συντηρητικές καταβολές, ακόμα και αν η απαίτηση αυτή για περιορισμό της ελευθερίας αφορά αποκλειστικά και μόνο τη δική τους πληθυσμιακή ομάδα. Επίσης, σε έναν πολιτισμό που εξ ορισμού αναγνωρίζει ίσα δικαιώματα, ανεξάρτητα από το φύλο ή την θρησκευτική πίστη, δεν μπορούν να ενταχθούν άτομα που αμφισβητούν την κατεστημένη αυτή ισότητα.

2. Η πολυπολιτισμικότητα δεν επιβάλλεται *de facto*, ως αποτέλεσμα ανεξέλεγκτης εισροής μεταναστών. Διαμορφώνεται βήμα – βήμα με τρόπο συντεταγμένο και συμβατό με τους νόμους της χώρας υποδοχής. Με τον τρόπο αυτό (αν εξαιρέσουμε κάποιες θλιβερές

ρατσιστικές παρεκκλίσεις) χτίστηκε το πλέον πολυπολιτισμικό έθνος του κόσμου: η Αμερική.

Ιδανικά, η πολυπολιτισμικότητα θα έπρεπε να είναι όχημα για τον εμπλουτισμό και τη διεύρυνση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Αντί γι' αυτό, τείνει να γίνει το όπλο με το οποίο ο ευρωπαϊκός πολιτισμός αυτοκτονεί υπό το βάρος τύψεων για αμαρτήματα των προγόνων του (τα απεχθή πρόσωπα της αποικιοκρατίας και του ρατσισμού δεν διαγράφονται, δυστυχώς, από τις σελίδες της Ιστορίας...). Και, τη στιγμή που η Ευρώπη που γέννησε τον Διαφωτισμό καλοδέχεται την πολιτισμική διαφορετικότητα, κάποιοι εκπρόσωποι της τελευταίας εργάζονται με τρόπο μεθοδικό, υπόγειο, συχνά ακόμα και δολοφονικό, για τη μετάβαση της ηπείρου σε μία κατάσταση πολιτισμικού μεσαίωνα που θα καταργεί με τη βία κάθε δικαίωμα στο διαφορετικό, και θα τιμωρεί σκληρά κάθε απόκλιση από τον έναν και μοναδικό «ορθό» τρόπο ζωής.

Ένα ειδεχθές έγκλημα που συντάραξε πριν λίγα χρόνια τη Γαλλία, χτύπησε το πιο ευαίσθητο κομμάτι ενός ανοιχτού και φιλελεύθερου κράτους: την εκπαίδευση. Ένας καθηγητής Ιστορίας αποκεφαλίστηκε έξω από το σχολείο του από έναν φανατικό, επειδή μία μαθήτριά «κατήγγειλε» ότι το θύμα ανέφερε στην τάξη κάτι που προσέκρουε στα θρησκευτικά «πιστεύω» του δολοφόνου. Πίσω από τον φυσικό αυτουργό, όμως, κρύβεται ένα ολόκληρο πλέγμα ακραίου και απόλυτα μη-ανεκτικού δογματισμού, το οποίο αντιπροσωπεύει μία τερατόμορφη, δυστυχώς, έκφανση της πολυπολιτισμικότητας. Και, στην κοινωνική αυτή παθογένεια βασίστηκε, μεταξύ άλλων, η ξενοφοβική ρητορεία της άκρας δεξιάς, που είχε σαν αποτέλεσμα να φέρει την κορυφαία εκπρόσωπο του χώρου σε απόσταση βολής από την γαλλική προεδρία.

Όσο και αν ακούγεται ως αστεϊσμός, η παρακάτω προτροπή θα μπορούσε στο ορατό μέλλον να

αποτελέσει επίσημη οδηγία ενός ευρωπαϊκού υπουργείου παιδείας:

«Αν είσαι δάσκαλος, τις ιδέες του Διαφωτισμού είναι προτιμότερο να τις κρατάς μέσα στο κεφάλι σου. Αν τις διδάξεις, υπάρχει κίνδυνος να σου το κόψουν!»

Το να μένει το κεφάλι ενός δασκάλου στους ώμους του είναι, πιστεύουμε, μια ελάχιστη προϋπόθεση για την αποδοχή της πολυπολιτισμικότητας από μια σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία. Μια κοινωνία που υπερασπίζεται με σθένος την πολιτισμική της συνέχεια αλλά, ταυτόχρονα, δεν παρασύρεται από τις εμπρηστικές και μισαλλόδοξες ρητορείες πολιτικών καιροσκόπων και επικίνδυνων δημαγωγών που φορούν στολή «φίλων του λαού»...

* Ο Κώστας Παπαχρήστου είναι Φυσικός και εκπαιδευτικός στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ακολούθησε το Βήμα στο [Google news](#) και μάθε όλες τις τελευταίες ειδήσεις.